

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. De fundamento relationis categoricæ, & de ratione fundandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

est albus; sed, *Petrus est albus sicut Paulus est albus*: ergo similitudo non est formaliter albedo absoluta extremi utriusque.

Solutio prima dubit. Ad primam respondeo negando, quod unum album fiat simile alteri albo per solam utriusque coexistentiam; sit enim simile per verum respectum realem distinctum ratione ab utriusque coexistentia. Ad probationem negatur illa minor: posita coexistentia duorum alborum, praecisus per intellectum omnibus aliis, illa intelliguntur esse similia. Negatur, inquam, quia etsi non sit necesse ut superaddatur illi coexistentia aliquid distinctum realiter, superaddi tamen debet aliquid distinctum ratione; nam esse simile, non est v.g. tantum duo aliqua esse alba, sed est unum esse album sicut aliud est album. Ad confirmationem eadem responsio est. Respondeo enim posse concipi duo aliqua esse alba, quin concipiantur esse similia, quia similia sunt ea quorum una est qualitas; sed possum concipere duo esse alba, quin concipiam unum habere qualitatem unam cum qualitate alterius, id est illas qualitates esse unam, id est inuicem convenire; non enim necessario concipio unum esse album sicut aliud.

Solutio secunda. Ad secundam respondeo, terminum esse relationi essentiali in obliquo & connotatiue, ut dixi; posse autem in uno sensu dici esse intrinsecum relationi, in altero autem sensu posse dici extrinsecum. Intrinsecus dici potest, si significetur esse aliquid quod ingreditur aliquo modo intrinsecum & essentiali eius conceptum: extrinsecus vero dici poterit, si significetur, illum non esse in recto, & entitatiue ipsam relationem. Quidquid autem dicatur, parum interest; si enim dicatur intrinsecus tantum connotatiue ac in obliquo, non sequitur paternitatem esse inadaequatam in Filio, cum relatio non sit in Filio, sed respiciat Filium, atque adeo respiciat vere aliud, id est aliquid distinctum a fundamento, & ab ipsa etiam entitate relationis, quae adaequatam est in eo quod dicitur in recto, licet sit in ordine ad obliquum.

Si autem dicatur, terminum extrinsecum esse relationi, quia connotatur ab ea, & est eius obliquum; non sequitur posse aduenire alicui denominationem pure intrinsecam sine mutatione intrinseca; relatio enim intrinseca est secundum id quod dicit in recto, extrinseca secundum id quod dicit in obliquo, quamvis utrumque sit illi essentiali, sed diuerso modo. Ad confirmationem saepe dictum est, ibi esse totam formam intrinsecam rei, ubi est tota res, tum secundum id quod dicit in recto & entitatiue, tum secundum id quod dicit in obliquo, & connotatiue.

Neque dicas, nihil esse magis intrinsecum rei, quam quod est de eius essentia, qui est intrinsecus eius conceptus; redit enim eadem distinctio: nihil est magis intrinsecum rei, quam quod est de illius essentia in recto & entitatiue, concedo; quod est de illius essentia in obliquo & connotatiue, nego.

Solutio tertia. Ad tertiam patet ex modo dictis, negari primum posse minorem, quia terminus in obliquo dici potest intrinsecus relationi. Deinde negari etiam posse maiorem: quotiescumque paries habet totum quod formaliter & intrinsece necessarium est ut sit similis, potest dici similis; quia cum similitudo sit forma partim intrinseca, partim extrinseca, ut paries dicatur similis, necesse est ut adsit totum quod necessarium est, tum extrinsece, tum intrinsece ad similitudinem.

A Ex quo colligitur, quod tertium proposueram, relationem adaequatam sumptam non distingui realiter etiam a termino; distingui autem secundum id quod illa dicit in recto, & entitatiue.

SECTIO III.

De fundamenta relationis categorica, & de ratione fundandi.

Exposui haecenus quidditatem relationis, nunc exponenda sunt sigillatim duo extrema, quae illam quasi construunt. Primum autem est fundamentum, seu causa proxima, cur in aliquo sit relatio; de quo vnica restat controuersia, quoniam videlicet illud sit, seu quanam res possit esse fundamentum relationis categoricae: ubi primum videndum est, utrum commodè fundamenta relationum, & relationes diuidantur in tria genera: secundò, quod est difficilius, utrum relatio possit esse fundamentum alterius relationis.

S. I.

Utrum fundamenta relationum, & relationes recte diuidantur in tria genera.

Certum est primò, Aristotelem 5. *Metaphysico*. cap. 15. tria statuere genera eorum, quae sunt ad aliquid. Primum genus illud est, quod fundatur in vnitatis naturae, aut multitudine: secundum, quod fundatur in potentia actiua, vel passiva: tertium fundatur in mensura & mensurabili. Nomine vnitatis non intelligitur vnitas proprie dicta, sed similitudo tantum & conuenientia; nomine autem multitudinis significatur disconuenientia, quaecumque illa sit; patet enim, quod conuenientia, & disconuenientia possunt esse vel in natura, vel in extensione, vel in intensione graduum. Nomen potentiae actiuae causam significat, à qua effectus producit: potentia passiva significat effectum productum; unde sub hoc genere continentur relationes omnes causae ad effectum, & effectus ad causam; deinde relationes omnes effectuum procedentium ab eadem causa; deinde illae quae fundantur in morali quadam actione, ut relationes serui ad dominum, aut coniugum inter se. Nomine mensurae illud intelligitur, per quod cognoscitur, & limitatur quantitas aut perfectio alterius: v.g. obiectum dicitur esse mensura potentiarum, quarum perfectio cognoscitur ex obiectis. Mensurabile appellatur id, cuius perfectio cognoscitur & limitatur per aliud, ut potentia cognoscitur per obiectum, cui necessarium commensuratur.

E Certum est secundò, diuisionem hanc in tria genera fore optimam, si omnia illa membra diuisionis inter se distincta sint; si omnia participant veram definitionem relationis; & demum si praeter tria illa nullum sit excogitabile genus relationis praedicamentalis: quae tamen omnia video à quibusdam negari.

Ratio enim dubitandi primò est, quia vnitas & multitudo relationes sunt, non autem fundamenta relationum: ergo relationes primae non fundantur in vnitatis, aut multitudine. Imò cum multitudo negatio sit, non potest dici esse fundamentum relationis positium.

Secundò fundamentum relationis est necessarium intrinsecum extremo quod refertur: actio, quae

Tria genera relationum explicata.

Defensio huius diuisionis.

Triplex dubitatio.

fundat relationem secundi generis, est extrinseca ipsi agenti: ergo relationes secundi generis non fundantur in actione.

Tertiò relatio potentie ad obiectum essentialis est, non autem categorica: ergo mensurabile non est fundamentum relationis. Imò si categoricæ sunt relationes tertij generis, reuocantur ad secundum genus; nam ad illud secundum genus pertinent quæcumque dicunt ordinem ad potentiam agendi, & actionem: sed mensura & mensurabile dicunt huiusmodi ordinem, quia mensurabile significat potentiam quamlibet, vel habitum, cuiusmodi sunt intellectus, voluntas, scientia: mensura verò significat obiectum, quod attingi potest à potentia vel habitu: ergo frustra ponitur tertium istud genus relationum. Denique si mensurabile, seu potentia dicit ordinem ad obiectum, mensura quoque ordinem dicit ad mensurabile: negatur tamen à Philosopho, quod scibile relationem habeat ad scientiam.

Conclusio affirmatiua.

Dico primò, relationes optimè in tria genera diuidi, aded vt reuerà sint categoricæ relationes fundatæ in vnitatem aut multitudinem, in potentiis actiuis aut passiuis, in mensura & mensurabili.

Relationes primi generis.

Primò enim, quod relationes fundatæ in vnitatem aut pluralitate relationes sint categoricæ, probatur, quia respectus realis, & non essentialis fundamento proximo, est relatio categorica: illa quæ habent vnitatem aut multitudinem, habent respectum realem, & non essentialem; similitudo enim separabilis est ab illis quæ similia inuicem sunt, vt patet: ergo relationes primi generis sunt categoricæ.

Relationes secundi & tertij generis.

Secundò eadem ratio valet pro relationibus secundi generis, id est causarum ad effectus, & effectuum ad causas; patet enim illas separari destructo termino. Imò & valet eadem ratio pro mensura & mensurabili, quia limitari & cognosci obiectum quod actu existit, & actu percipitur, est respectus aliquis potentie ad obiectum separabilis à potentia, idèque relatio est prædicamentalis: ergo mensurabile fundamentum est relationis categoricæ; differentia enim propria eius est cognosci & limitari per aliud.

Solutio primæ dubit.

Ad primam respondeo nomine vnitatis fundamentalis, quam dixi fundamentum esse relationum primi generis, significari rem illam, quæ talem habet vnitatem, non ipsam vnitatem, quæ relatio est: v. g. natura Petri fundamentum est similitudinis, quam habet Petrus ad Paulum: similitudo autem relatio est. Verum est, quod multitudo & distinctio formaliter sumptæ aliquam habent negationem, ratione cuius non fundant relationem; sumptæ tamen materialiter positæ sunt, & fundant relationem dissimilitudinis, quæ tamen dici potest relatio partim positua & negatiua; sicut multitudo partim est positua, partim negatiua.

Solutio secundæ.

Ad secundam respondeo relationem secundi generis esse intrinsecam agenti, quia actio non est fundamentum illius, sed tantum ratio fundandi. Fundamentum enim relationum huiusmodi est ipsa entitas causæ, prout est productiua talis effectus: potentia v. g. generatiua in homine fundamentum est paternitatis; generatio autem est ratio fundandi tantum, id est conditio ad fundandam relationem necessariò requisita: manet enim relatio etiam postquam actio præterita est.

Solutio tertiæ.

Dices, si actio præterita sufficit ad relationem,

A sufficit etiam actio futura. Verum manifesta disparitas est, quia relatio exigit terminum existentem; non existit autem quando actio est tantum futura; existere potest tamen est præterita.

Ad tertiam resp. relationem potentie ad obiectum actu existens, & actu perceptum esse accidentalem, non transcendentalem. Cum enim obiectum possit non existere actu, respectus ad illud existens est sine dubio separabilis à potentia. Fateor tamen transcendentalem esse respectum potentie ad obiectum sub ratione mensuræ apud ordinis, præciendo ab eo quod actu existat & actu cognoscatur. Deinde nego relationes illas posse reuocari ad relationes tertij generis; quia vt sic non dicunt ordinem ad potentiam agendi, & actionem, etsi aliunde dicere possint istum ordinem. Consistit enim præcisè genus istud relationis, quod perfectio vnius sit alterius perfectioni commensurata. Tamen verò potentia dicit ordinem ad obiectum, non habet tamen ordinem obiectum ad ipsam potentiam; quia potentiam mensurari per obiectum, est aliquid intrinsecum potentie; obiectum autem esse mensuram potentie, denominatio est extrinseca in obiecto. Vnde certum est, non omnem relationem categoricam esse mutuum.

S. II.

C *Verum possit vna relatio fundare aliam relationem.*

Sic breuiter propositis iis, quæ possunt fundare relationem, grauis sequitur controuersia, vtum possit vna relatio esse fundamentum relationis alterius; v. g. vna similitudo esse fundamentum alterius similitudinis; quia sicut duæ albedines sunt inter se similes, sic duæ similitudines sunt similes inter se: neque dubitari potest, quin inter se similes sint duæ paternitates.

D Ratio ergo dubitandi primò est, quia vitari non potest processus in infinitum, si vna relatio fundet aliam; si enim vna relatio fundet vnā aliam relationem, rursum ista fundabit aliam tertiam; est enim similis secundæ, & tertia fundabit quartam; sicque vbicumque vna erit relatio, erunt infinitæ reales relationes, quod omnino implicat, vt patet: non enim minus impossibilis est progressus infinitus in formalitatibus, quam in entitatibus realiter distinctis, vt sæpe dixi.

Secundò, actio non potest fieri per aliam actionem: ergo neque relatio potest fundare aliam relationem. Probatur consequentia; idèb actio non fit per aliam actionem, quia essentialiter est actio: quod autem essentialiter est tale, seipso est tale: sed relatio est essentialiter relatio; similitudo v. g. est essentialiter similitudo: ergo seipsa est relatio, non autem fundat aliam relationem.

E Tertiò si vna relatio fundat aliam relationem, erunt in diuinis plures relationes, quam quatuor, quod repugnat omnibus Theologis.

Dico secundò. Potest vna relatio fundare aliam relationem diuersæ rationis; non potest fundare aliam relationem eiusdem rationis: v. g. paternitas fundare potest relationem similitudinis; similitudo autem non potest fundare relationem alteram similitudinis. Ita docent Theologi plures cum Scoto: refragantur alij etiam plures cum S. Thoma 1. parti. quæst. 42. art. 4. Relationem diuersam

diuersæ rationis voco eam, quæ terminum formalem habet diuersum, vt paternitas & similitudo; similitudo & dissimilitudo. Relationem eiusdem rationis eam dico, quæ terminum formalem habet eiusdem rationis, vt duæ similitudines.

Relatio fundat aliam diuersæ rationis.

Ratio ergo, cur relatio vna possit esse fundamentum relationis diuersæ rationis, est quia duæ paternitates non minùs similes sunt, quàm duæ albedines: sed duæ albedines relationem habent similitudinis: ergo illam etiam habent duæ paternitates; nam duæ albedines idèd sunt similes, quia participant eandem naturam: duæ autem paternitates haud dubiè participant eandem naturam & definitionem. Similiter relatio paternitatis, & relatio domini, non minùs sunt dissimiles, quàm albedo & nigredo: ergo non minùs habent relationem dissimilitudinis. Deinde quotiescumque multiplicantur termini formales, multiplicari debet relatio: sed hîc multiplicantur termini formales; terminus enim paternitatis est homo genitus; terminus autem formalis huius similitudinis est ipsa paternitas. Denique nullum sequitur ex absurdis, quæ opponebantur, quia non dabitur progressus in relationibus, vt patebit statim.

Non aliam eiusdem rationis.

Ratio autem, cur vna relatio non possit fundare aliam relationem eiusdem rationis, illa est, quæ afferebatur in ratione dubitandi. Primò infinitus progressus. Secundò, quod est essentialiter tale, seipso est tale; similitudo autem est seipsa similitudo. Tertiò, quando fit progressus ad aliquid eiusdem rationis, cum eo à quo incepit progressus, sistendum est in primo quo; si autem similitudo esset similis per aliam similitudinem, fieret progressus ad aliquid eiusdem rationis: ergo sistendum est in prima similitudine, quæ per seipsam similis est sine similitudine superaddita.

Solutio primæ dubit.

Ad primam patet ex dictis responsio; si enim vna relatio fundet aliam relationem eiusdem rationis; dabitur processus in infinitum; non dabitur autem si fundet relationem diuersæ rationis.

Instantia.

Instabis: vna similitudo est similis alteri similitudini: ergo refertur ad aliam similitudinem, & sic fundat aliam relationem similitudinis.

Respondeo, similitudinem esse seipsa similem alteri similitudini sine similitudine superaddita; quia essentialiter est similitudo, sicut actio seipsa fit, & per ipsam fit terminus: vno vnit duo extrema, & per seipsam vnitur.

Solutio secundæ.

Ad secundam respondeo actionem, vt dixi, non fieri per aliam actionem; quia essentialiter est actio. Distinguitur autem consequentia: ergo relatio vna non fundat aliam diuersæ rationis, nego; aliam eiusdem rationis, concedo. Relatio enim essentialiter est relatio eiusdem rationis, v.g. similitudo essentialiter est similitudo: sed relatio non est essentialiter relatio diuersæ rationis: paternitas v.g. non est essentialiter similitudo, & similitudo non est essentialiter dissimilitudo.

Instantia.

Instabis. Similitudo non est essentialiter similitudo similitudinis; nam certum est, quod à similitudine potest separari similitudo similitudinis: v.g. duo alba possunt esse inter se similia, quin eorum similitudo similitudinem habeat cum aliis duobus albis: ergo similitudo potest fundare aliam similitudinem: ergo vna relatio

A potest fundare aliam relationem eiusdem rationis.

Respondeo eiusdem rationis eam appellari, quæ habet eundem terminum formalem; v. g. duo alba sunt similia inter se, & hæ duæ similitudines sunt inter se similes, & quidem essentialiter, vt patet; implicat enim vt paries A, sit similis parieti B, quin paries B, sit similis parieti A. Relatio autem diuersæ rationis vocatur, quando termini formales multiplicantur, v. g. duo alba similitudinem habent inter se; quæ similitudo similis est similitudini, quam habent alia duo alba. Patet enim, quod tunc termini formales multiplicantur. Vade ad argumentum distingo maiorem. Similitudo non est essentialiter similitudo similitudinis, quando termini formales non multiplicantur, concedo; quando illi multiplicantur, nego. Vnde semper verum est, quod relatio non potest fundare aliam relationem eiusdem rationis, id est inter eosdem terminos formales; potest autem fundare aliam relationem diuersæ rationis, id est inter diuersos terminos formales; sic enim nullo modo sequitur progressus infinitus, sicut ille sequeretur in priore casu; quia reperiri non possunt infiniti termini formales diuersi: quoties enim illi multiplicabuntur, multiplicari poterit relatio; si autem non multiplicentur, relatio etiam non erit multiplex.

B

Ad tertiam respondeo, relationem vnâ finitam in genere relationis posse fundare aliam relationem diuersæ rationis; si autem infinita fuerit relatio, non poterit illam fundare; quia relatio eo modo infinita includit virtualiter omnem alium respectum: vnde non sunt in Deo nisi quatuor relationes, in quibus continentur relationes similitudinis, distinctionis, oppositionis, &c. sed hoc spectat ad altiorum suggestum.

Solutio tertiæ.

SECTIO IV.

De termino relationis categoricæ.

D

Certum est primò, nullam esse relationem, quæ non essentialiter exigat terminum, quem extrinsecè connotet; quia totum esse relationis est ad aliquid: quod est, relationis totum officium esse respicere terminum.

Essentialis exigentia termini.

Certum est secundò, terminum esse relationi essentialem connotatiuè dumtaxat & extrinsecè, neque posse dici vllò modo partem relationis, sed connotatum dumtaxat illius essentialis; sicut calor, licèt essentialiter connotetur à visione, non est tamen vllò modo pars visionis, sed terminus eius tantum, quia illud solum dici potest pars relationis, quod in recto est essentialis relationi; si autem connotatiuè tantum, & in obliquo sit essentialis, non potest dici eius pars, neque aliquid intrinsecum illi, sed connotatum eius extrinsecum. Neque dicas. Nihil magis est intrinsecum rei quàm eius essentia: si ergo terminus essentialis est relationi, est etiam intrinsecus relationi. Distinguo enim antecedens: Nihil est magis intrinsecum rei, quàm eius essentia, si sit aliquid in recto pertinet ad essentiam, concedo; si solum in obliquo, & connotatiuè pertineat ad essentiam, nego, vt satis probari potest ex allato exemplo visionis,

Terminus est essentialis in obliquo & connotatiuè.

E

Antecedens: Nihil est magis intrinsecum rei, quàm eius essentia, si sit aliquid in recto pertinet ad essentiam, concedo; si solum in obliquo, & connotatiuè pertineat ad essentiam, nego, vt satis probari potest ex allato exemplo visionis,